

Eidsivating lagmannsrett - LE-2011-97472

Instans	Eidsivating lagmannsrett - Kjennelse
Dato	2011-07-07
Publisert	LE-2011-97472
Stikkord	Ekteskapsloven. Tvangsekteskap. Søksmålsfrist. Avvisning
Sammendrag	Kvinnen i ekteskapet påsto ekteskapet kjent ugyldig som følge av tvang, jf. ekteskapsloven § 16 tredje ledd. Saken avvist da søksmål var fremsatt etter utløpet av seksmånedersfristen. Ikke grunnlag for oppfriskning for fristoversittelsen.
Saksgang	Nord-Østerdal tingrett TNOST-2011-25626 - Eidsivating lagmannsrett LE-2011-97472. (11-097472ASK-ELAG/).
Parter	A (Advokat Berit Jagmann) mot B (Advokat John Berg).
Forfatter	Lagdommer Kjersti Lund, lagdommer Bernt Krohg, lagdommer Reidar Vigen.

Saken gjelder spørsmål om avvisning av sak som følge av oversittelse av søksmålsfristen etter ekteskapsloven § 16 fjerde ledd.

A, heretter A, og B, heretter B, inngikk ekteskap i Syria den 20. januar 2008. Ektefellene er begge kurdere fra Nord-Irak.

A har bodd i Irak, inntil hun den 24. oktober 2009 kom til Norge etter Bs søknad om familiegjeningforening. Allerede i løpet av den første uken kom det til samlivsbrudd mellom ektefellene, og den 10. november 2009 søkte A om asyl i Norge. I intervjuet med UDI den 20. november 2009 fortalte hun at hun ble tvunget av sin far til å gifte seg, og at ektemannen ikke var klar over dette da ekteskapet ble inngått.

A tok den 10. februar 2011 ut stevning for Oslo tingrett med påstand om at ekteskapet skal kjennes ugyldig. Saken ble den 14. februar 2011 oversendt Nord-Østerdal tingrett som rett verneting. Ved tilsvaret av 29. mars 2011 har B nedlagt likelydende påstand. Begge parter nedla påstand om saksomkostninger.

Den 15. april 2011 avsa Nord-Østerdal tingrett kjennelse med slik slutning:

1. Sak nr. 11-025626TVI-NOST avvises.
2. Partene dekker sine egne sakskostnader.

A anket over tingrettens kjennelse den 24. mai 2011, og har i hovedsak gjort gjeldende:

Det er feil ved tingrettens rettsanvendelse både når det gjelder spørsmål om oversittelse av søksmålsfristen og manglende oppreisning for eventuell fristoversittelse.

Prinsipielt gjøres det gjeldende at søksmålsfristen ikke er oversittet. Fristen for å ta ut søksmål om ugyldig ekteskap er seks måneder etter at A var fri fra tvangen. Hun var ikke fri til å kunne ta ut stevning om tvangsekteskap mens hun bodde hos sin egen familie, da hun var under deres kontroll hele denne tiden. Hun var ikke fri fra tvang før hun flytte på krisesenter i januar 2011, og under ingen omstendighet var hun fri fra tvang før hun flyttet ut fra søsteren og svogeren og til sin niese i oktober 2010. Stevningen er da tatt ut godt innenfor seks månedersfristen.

Dersom det er vanskelig å fastsette tidspunktet for når søksmålsfristen begynner å løpe må en basere seg på den absolutte femårsfristen. Det må legges vekt på at lovens intensjon er å sikre rettigheter for dem som er utsatt for tvangsekteskap, en svak gruppe som har behov for støtte og beskyttelse. I lys av dette må bestemmelsen ikke tolkes for strengt.

Subsidiært gjøres det gjeldende at det må gis oppresning for fristoversittelsen, i det oversittelsen skyldes en hindring utenfor As kontroll. A hadde ingen kjennskap til regelverket om søksmålsfrist for ugyldig tvangsekteskap. Ingen har informert henne om at hun kunne ta ut stevning for retten med påstand om tvangsekteskap, og at hun med dom for dette, ville ha rett til opphold i Norge. Heller ikke den advokaten hun fikk oppnevnt i forbindelse med klage på avslag på asylsøknaden informerte henne om denne sikrere veien til opphold i Norge.

Å få ekteskapet oppløst ved skilsmisse er ikke det samme. Retten til å få et tvangsekteskap annullert handler om mer enn å komme seg ut av ekteskapet, da dette er en form for reparasjon av et alvorlig og ulovlig overgrep. Det har samtidig allmennpreventiv effekt, og en annullasjon er samfunnets signal om at tvangsekteskap er helt uakseptabelt. Slike saker er ikke et alternativ til skilsmisse, og er etter lovgivende myndigheters syn viktige og nødvendige.

Retten kan ikke se bort fra at det er et helt nødvendig vilkår for opphold etter utlendingsloven § 53 siste ledd, at det foreligger en dom for tvangsekteskap. Grunnen til denne bestemmelsen er at myndighetene mener at kvinner som har vært utsatt for tvangsekteskap vil ha behov for beskyttelse mot å bli sendt tilbake til hjemlandet, til den familien som har utsatt dem for tvangen. Dette beskyttelsesbehovet er en særdeles viktig del av denne saken, og for A kan det være et spørsmål om liv og død.

A har nedlagt slik påstand:

1. Kjennelsen i sak 11-025626TVI-NOST oppheves.
2. Den ankende part/staten tilkjennes sakens omkostninger.

B har i anketilsvaret av 28. mai 2011 i hovedsak gjort gjeldende:

B motsetter seg ikke at det innvilges skilsmisse. Han kan ikke lastes for noe i saken, og har ikke truet eller mishandlet den ankende part. Hun har holdt tilbake opplysninger om sin egen situasjon da hun giftet seg, noe B ikke kan lastes for.

B kan ikke dømmes til å betale sakskostnader. Han bør tilkjennes omkostninger i henhold til tvisteloven § 20-4 bokstav c, da A skulle ha opplyst om sin situasjon før hun inngikk ekteskap. Under enhver omstendighet vises det til § 20-2 punkt 3 under punkt b.

B har nedlagt slik påstand:

1. Partene skilles.
2. A dømmes til å betale saksomkostninger med kroner 4 000 inkludert moms til B.

Lagmannsretten bemerker:

Ekteskapsloven § 16 tredje og fjerde ledd lyder slik:

Hver av ektefellene kan reise søksmål for å få kjent ekteskapet ugyldig dersom han eller hun er blitt tvunget til å inngå ekteskapet ved rettsstridig atferd. Dette gjelder uavhengig av hvem som har utøvd tvangen.

Adgangen til å reise søksmål bortfaller hvis sak ikke er reist innen seks måneder etter at ektefellen er blitt fri for tvangen. Søksmål kan ikke i noe tilfelle reises senere enn fem år etter ekteskapets inngåelse.

Tingretten har ikke tatt stilling til hvorvidt det foreligger tvang i lovens forstand, men alene avvist søksmålet som for sent fremsatt. Lagmannsretten skal ta stilling til om det foreligger avvisningsgrunn.

Forutsatt at det foreligger tvang, løper fristen for å reise søksmål fra det tidspunkt A ble fri for tvangen. Den tvang A har beskrevet i forbindelse med selve ekteskapsinngåelsen skal ha skjedd fra farens side. Faren bor i Irak, og det er ikke opplyst å ha vært utøvd noe direkte press eller tvang fra ham i tiden etter at ektefellene flyttet fra hverandre. I stevningen gjøres det gjeldende at det er «hennes egen familie som har stått for tvangen», uten at dette konkretiseres nærmere ut over at familien er svært streng og ortodoks, og videre at familien hadde strenge rammer rundt henne. Søsteren har videre uttrykt at hun ikke vil beskytte A nå hvis noe skulle skje med henne. Det bemerkes imidlertid at familiens rammer ikke har vært strengere enn at A, mens hun bodde hos søsteren, i hemmelighet innledet et forhold til en irakisk mann, og at hun ble gravid.

Det fremstår for retten som at den eventuelle tvang A har vært utsatt for i forbindelse med inngåelsen av ekteskap i stor grad må relateres til kulturelt betingede forhold. Et pålegg fra far om å gifte seg med en bestemt person, og trussel knyttet til unnlattelsen av å etterkomme et slikt påbud, vil etter lagmannsretten syn kunne kvalifisere som tvang i lovens forstand. Spørsmålet er imidlertid hvorvidt denne eventuelle tvangen er videreført og opprettholdt etter at A flyttet til sin søster. Lagmannsretten kan ikke se det slik. Etter at As fetter hadde snakket med B, er det ikke lenger beskrevet noe press overfor A om å forbli i ekteskapet. As frykt dreier seg nå om hvorvidt det skal bli kjent i familien i Irak at hun ikke var jomfru da hun giftet seg. Dette er noe annet enn tvang tilknyttet ekteskapet med B. Det er etter dette lagmannsrettens syn at A ikke har vært utsatt for tvang i alle fall fra det tidspunkt hennes familie i Norge synes å ha akseptert at ekteskapet med B var over, dvs. fra det tidspunkt hennes bror og fetter oppsøkte B og fikk bekreftet at hun ikke var ønsket av ham. Lagmannsretten kan ikke se at dette er tidfestet eksakt, men det synes på det rene at det i alle fall hadde funnet sted da hun søkte asyl den 10. november 2009. Når hun anses fri fra tvangen allerede på dette tidspunktet, er stevningen fremsatt for sent i henhold til seksmånedersfristen i ekteskapsloven § 16 fjerde ledd. Det anses ikke å foreligge noen slik tvil om dette, at det i stedet skal ses hen til den absolutte femårsfristen.

Det er begjært oppfriskning for fristoversittelsen etter tvisteloven § 16-12. Bestemmelsen lyder slik:

§ 16-12 Vilkårene for oppfriskning

(1) Oppfriskning skal gis en part som hadde gyldig fravær etter annet ledd og ikke kan bebreides for å ha unnlatt å søke fristen forlenget eller rettsmøtet omberammet i tide. Er saken avgjort etter § 16-9 eller § 16-10, skal oppfriskning dessuten gis når avgjørelsen er avsagt med urette.

(2) Det er gyldig fristoversitting når hindringer utenfor partens kontroll gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen i tide. Om gyldig møtefravær gjelder § 13-4.

(3) I andre tilfeller kan oppfriskning gis om det ville være urimelig å nekte parten videre behandling av saken på grunn av forsømmelsen. Ved avgjørelsen legges særlig vekt på forsømmelsens karakter, partens interesse i å foreta prosesshandlingen og hensynet til motparten.

Oppfriskning for fristoversittelse var også begjært overfor tingretten, som ikke fant grunn til å gi oppfriskning etter tvisteloven § 16-12.

Tvisteloven § 16-12 gjelder oppfriskning for part som hadde gyldig fravær etter de forutgående bestemmelser. Av NOU B side 914-915 fremgår følgende i tilknytning til § 16-7 første ledd om fravær i form av fristoversittelse:

Bestemmelsen gjelder ikke søksmålsfrister. Flere lovbestemmelser oppstiller søksmålsfrister hvor konsekvensene av fristoversittelse er avvisning, men hvor regelen etter gjeldende rett er at det ikke kan begjæres oppreisning med mindre dette uttrykkelig er hjemlet, jf. III.22.2.2.1. Denne rettsstilstanden foreslås videreført i den form at reglene om oppfriskning bare kommer til anvendelse der det uttrykkelig blir sagt, men uten bruk av forfallsbegrepet som kobling. I § 8-14(1) om søksmål til overprøving av dommer av forliksrådet er det således bestemt at oppfriskning kan gis etter reglene i kapittel 22. Det samme er sagt i utvalgets utkast til ny § 7-6 i barnevernloven om tomånedersfristen for søksmål til rettslig prøving av tvangsvedtak i fylkesnemnda. En nærmere gjennomgang av bestemmelser utenfor tvisteloven og voldgiftsloven forutsettes foretatt i tilknytning til ikrafttredelsen.

Lagmannsretten kan ikke se at det er inntatt bestemmelser i ekteskapsloven som uttrykkelig viser til tvistelovens regler om oppfriskning for oversittelse av den søksmålsfristen som følger av ekteskapsloven § 16 fjerde ledd. Det følger da klart av ovennevnte uttalelse i forarbeidene at tvistelovens bestemmelser om oppfriskning ikke får anvendelse. Lagmannsretten kan ikke se at det kan foreligge andre grunnlag for oppfriskning av fristoversittelsen.

Anken blir etter dette å forkaste.

Saken er avvist fra retten, og B har krav på dekning av sine omkostninger etter tvisteloven § 20-2 første ledd, jf. annet ledd første punktum. Lagmannsretten kan ikke se at noen av unntaksbestemmelsene kommer til anvendelse, og det er dermed ikke grunnlag for å fritta A fra omkostningsansvaret. Omkostninger er krevet dekket med 4 000 kroner, hvorav 3 000 kroner skriver seg fra behandlingen for tingretten og de resterende 1 000 knytter seg til lagmannsrettens behandling. Kravet inkluderer merverdiavgift. Det legges til grunn at kravet i sin helhet består av salær til prosessfullmektig. Lagmannsretten anser kravet for å utgjøre nødvendige omkostninger ved saken, og beløpet legges til grunn for omkostningsavgjørelsen.

Kjennelsen er enstemmig.

Slutning

- 1. Anken forkastes.*
- 2. I sakskostnader for tingrett og lagmannsrett betaler A til B 4.000 - firetusen - kroner innen 2 - to - uker fra forkynnelsen av denne kjennelsen.*